

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

20. Quomodo bona voluntas in qua condi debet creatura rationalis esset
gratia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

777

in ipso libro undecimo de Civitate Dei, ubi dixerat Angelos sine bona voluntate, id est charitate Dei conditos, fore non quidem malos sed non tam bonos, quam si cum bona voluntate esse cepissent; mox adjicit nullo tamen modo eos potuisse in illa hypothese se facere meliores quam eos condidisset Deus, & proinde ipsam quoque bonam qualemcunque voluntatem, hoc est observandi præcepti aviditatem & potestatem, per Dei adiutorium accipere debuisse: *Sinon poterunt; inquit, se ipsos facere meliores, quam eos ille fecerat, quo nemo melius quicquam facit: profectò & bonam voluntatem, id est dilectionem Dei, qua meliores essent, nisi operante adiutorio Creatoris habere non possent, quod ipse non solum de perfecta illa bona voluntate, seu ut ibi vocat, Divino amore intelligit, sed etiam de illa imperfecta qua quis inhiat sapientiæ avidè que desiderat, ad eam præcepti observatione velut ad præmium pervenire. Sic enim seipsum adjiciendo declarat: Et cum id egit eorum voluntas bona, ut non ad seipsos qui minus erant, sed ad illum qui summus est converterentur, eiq; adhaerentes magis essent, eiusq; participatione sepius beateq; viverent: quid aliud ostenditur, nisi voluntatem quamlibet bonam, scilicet etiam illam imperfectam in qua condi ponebantur, inopem fuisse in solo desiderio remansuram, nisi ille, qui bonam naturam ex nihilo sui capacem fecerat, ex seipso faceret implendo meliorem prius faciens excitando avidiorè. Ecce etiam ipsa excitatio aviditatis qua natura rationalis jam capax Dei desiderat in pluri Deo, hoc est habere divini amoris seu perfectæ bonæ voluntatis gratiam, non potest in ea nisi Deo excitante fieri; & in illo solo desiderio, quo vult Dei voluntatem seu præceptum facere, inops remansura est nisi Deus faciat eam ulterius Dei impletionem meliorem. In quibus verbis licet & in alijs paulò ante citatis, ex cap. 24. libri tertij de libero arbitrio, duo ad intelligendum Augustinum perspicua sunt. Primum quidem, duplicis generis ab eo poni bonam voluntatem, hoc est charitatem. Prima est perfecta, quam absolutissimè Dei amorem, divinum amorem, divini amoris gratiam vocat; qua videlicet creatura impletur Deo juxtaque fit & impletur sapien-*

tia, ita ut bona & sapiens dici possit, quam propterea in libris de libero arbitrio sapientiam vocat. Altera est imperfecta, quam nominat, *quamlibet*, seu qualemcunque bonam voluntatem, inopem (itemq; desiderium) qua creatura Dei excitatione fit avidior: quam in libris de libero arbitrio vocaverat voluntatem qua bene uti vellet eo quod habebat, hoc est, potestate observandi præcepta, ut ad id quod non habebat, hoc est, ad sapientiam ascenderet. Ita ut illi duo loca de Civitate & de libero arbitrio sibi ad amissim concinant.

Alterum verò hinc perspicuum est, quod si etiam hypothesis illa daretur ut sine perfecta bona voluntate & sapientia creatura rationalis condi possit, nunquam tamen admittit Augustinus posse condi, sine qualibet bona voluntate, hoc est, sine illa saltem imperfecta qua est inchoatio bonæ voluntatis perfectæ atque sapientiæ, quam Deo aviditatem excitante; seu desiderium inspirante, velut præmium ipsius aviditatis & rectè usæ potestatis accipiat. Qua de causa & nos semper ursumus non posse creaturam rationalem condi sine Dei dilectione vel saltem sine Dei diligendi potestate, qualis sine imperfecta charitate, seu bona voluntate (qua desiderium Dei vel aviditas dicitur) nullo modo haberi potest. Nimirum ne alioquin, si utraq; careat creatura rationalis, quæ non nisi solâ Dei dilectionis potest esse bona vel recta, vel sapiens; ipsa præcepti dilectionis, quod si lex Dei incommutabilis ab æterno posuit, & in æternum ponet impossibilitate purgetur, Creator verò culpatur: dum iste fluxum ejus indefatigabili præcepto factum revocat; illa verò non solum bonâ voluntate divina dilectionis, sed & auxilio aviditatem diligendi inspirante destituta, non potest nisi vagis deliquis deorsum in creaturas fluere, quod illi eadem illa indefatigabili lege prohibetur. Et hæc de primâ causa satis. Posset fortassis addi secundâ ex justitia Dei petita, sed quia paulò post de beatitudine creaturæ rationalis differentes; plura de isto capite dicturi sumus, inde pendendum erit si quid huc referri posse videatur.

CAPVT XX.

Quomodo bona voluntas in qua condi debet creaturæ rationalis, esset gratia.

Quomodo jam gratiæ ratio cum tanta dandi necessitate coherere possit, paucis si Deus voluerit apeririendum est. Possem nodum istum ad hominem uno verbo solvere, respondendo illam Dei dilectionem, quæ sine aliquali bonæ voluntatis desiderio seu aviditate, ut Augustinus loquitur, esse non potest, eo modo esse gratiam, quo gratia sufficiens recentiorum Scholasticorum. Illam enim plerique ad præcepta sine peccati perpetracione custodienda, cunctis indifferenter ita tribuunt; ut

homini necessariam esse, nec à Deo ne quidem in penam peccati, juxta nonnullos subtrahi posse consentiant; alioquin impossibilia fore præcepta Dei, hominem non peccatum vel certe peccatum in eo quod vitare non potest, quæ non dubitant sanæ doctrinæ repugnare. Et sanè quid est aliud gratia sufficiens ad præcepta Dei custodienda; nisi gratia illa imperfecta divina dilectionis, seu potestas diligendi Dei, sapienterque vivendi quam ex Augustini doctrina creaturæ rationali necessariam prædicamus, ne creaturæ peccando

K k 2

culpa

culpa careat, Deus iubendo in culpam cadat? Nisi enim gratia sufficiens Recentiorum talem afferat Dei diligendi, seu præcepti dilectionis observandi potestatem in quocunque tandem illa potestas sita sit, frustra gratiam sufficientem prædicant, cum nihil ad accusationem peccantis creatura, nihil ad excusationem iubentis Dei profutura sit. Vides ergo quanto rationabilis Augustinus nature rationali innocenti negari non posse fateatur, quod Scholastici etiam damnata pro iniquitate creatura debitum ac necessarium contra rationem & Augustinum esse profiterentur.

Iam verò nemini non facile est, debitum illud gratiæ cum ratione gratiæ, eodem ut Scholastici solent modo, adaptare. Dicunt enim esse gratiam abs huius, sed debitum nature ordinate ad finem supernaturalem, cum debito illi procurandi. Hoc est, esse gratiam præveniendæ voluntatem ordinandi creaturam ad finem supernaturalem, debitum verò illam supponendo; ne alioquin videlicet voluntas illa Dei ratione careat. Dico & ego gratiam esse præveniendæ voluntatem concedendi creaturam in tanta dignitate, ut nulla omnino re nisi solo Deo satiari ac beari possit: quod cum sine gratia obtineri neque perfecte neque imperfecte, neque amando neque fruendo queat, illa voluntate supposita esse debitum, ne voluntas Dei ratione careat.

Quid enim absurdius & rationi magis adversum, quam condere velle excellentissimæ dignitatis creaturam, & eam huiusmodi subsidijs destituere, sine quibus non solum beari nequeat, sed necesse sit miseriorem esse omnibus creaturis, vel in omnibus creaturarum cupiditatibus tabescere sine culpa & poena, vel ex eius culpa iniquitatem, ex poena iniustitiam retorquere in Deum, ut qui fieri ab ea velit quod non potest facere, & operis se posse, ac poenam quod ex eius institutione perpetratum est? Quæ cum pietas qualiscunque creaturæ tanquam à divina sapientia & benignitate aliena proflus exhorreat, merito sanctus Augustinus gratiam illam diligendi Dei, omni creaturæ rationali innocenti tribuit, ut & beneficium ipsa debere, & si non fecerit rea esse possit: Ex eo enim quod non accipit nullus reus est, ex eo vero quod non facit quod debet, iustus reus est. Debet autem si accipit, & voluntatem liberam & sufficientissimam potestatem. Quæ quid aliud est nisi sufficientissima Dei gratia? Quoniam liberum arbitrium, ut profundissimus Doctor etiam de homine primo innocente loquitur; ad malum sufficit; ad bonum autem nihil est nisi adiuvetur ab omnipotenti bono.

Quapropter ut magis ratio gratiæ elucescat considerandum est, Primum gratiæ propriissime dictæ non repugnare delicta quælibet sibi eorum naturalitates, decentias & congruentias & aequitates quæ oriuntur ex alijs capitibus quam iure creaturæ: nihil tamenque connaturalius innocenti imagini Dei cum capacitate Dei naturaliter coherere, quam gratia.

Vnde non veretur Augustinus Apostolicâ phrasi dicere, quod per gratiam naturaliter homines qua legi sunt facturi. Causamque reddit quia vitium contra naturam est, quod utique sanat gratia. Hoc enim agi Spiritus gratia ut imaginem Dei in qua naturaliter facti sumus insinuet in nobis. Hinc nihil etiam congruentius, decentius, æquius respectu Dei, quam ut innocenti imagini quæ ad Deum velut finem suum naturalem ordinata est, gratia ad assequendum detur. Sapere namque contingit ut aliquid sibi ipsi suisque attributis Deus debere dicatur, non solum iustitiæ sed etiam clementiæ, fidelitati, magnificentiæ, sapientiæ eterisque attributis omnibus, ipsi denique misericordiæ & liberalitati, quæ quam maximè gratuita sunt operationis. Subinde namque secundum immutabiles rationes divinæ sapientiæ contingit, ut omnino deceat & æquum sit, Deum clementer & magnifice & misericorditer cum creaturis suis agere, quod si non faceret nihil omnino faceret contra ius iustitiæ in creatura, sed contra sapientiam suam; quam Deus non minus quam iustitiam suam præcere non potest. Non enim imaginandum est Deum quidlibet etiam deficere posse. Si enim promisit quippiam sub nulla etiam operis conditione, non dubium est eum teneri se promissione solvere, nec tamen desinet esse gratia id quod dedit. Sic enim promittit e iam gratiam suam quæ idcirco non desinit esse gratia. Vnde & Augustinus quoddam loco dicit quod iustum sit misereri quorundam.

Quando igitur, istis modis vel sibi vel sapientiæ suæ vel alijs attributis Deus quippiam debet, ne videlicet alioquin inconvenienter vel insipienter agat, nihil omnino de gratiæ ratione tollit. Sapientiam autem suam inseparabiliter in omnibus Deus sequi debet. Hoc autem debitum tam arctum est ut non magis immutari possit quam ipse Deus. Vnde optime S. Anselmus in re simili: sicut in Deo quantumlibet parvum inconveniens se quær impossibilitas, ita quantumlibet parvum rationem, si maiori non vincitur, comatur necessitas. Impossibile est enim Deum inconvenienter, indecenter, insipienter contra rationem, inclementer, immisericorditer agere. Quod si ex huiusmodi contributorum decentia cadat effectus aliquis in creaturam, nihil omnino de ratione gratiæ decedit. Hinc est quod & ipsi Scholastici varijs exemplis simile debitum agnoverunt, sine gratiæ tamen præiudicio. Nam ita quidam eorum profitentur conservationem gratiæ non desinere esse gratiam quamvis immutabilis sit divinæ sapientiæ lex, ut neminem desera nisi deseratur: homini in pura natura creato deberi quandam gratiam ordinis naturalis ad cavenda peccata propter nimiam infirmitatem ejus: gratiæ habituali deberi quædam auxilia actualia debito connaturaliatis, secundum illud, iustum auxilium meum d. Domino, ubi hoc etiam perperam Augustinum sentisse voluit, cum nihil certius sit in scriptis ejus.

Handwritten marginal note:
L. 3. c. 16.

Lib. 3. de lib. arb. c. 16.

Lib. de corr. & grat. c. 11.

Lib. 3. de lib. arb. c. 16.

de grat. ult. nam.

idem lib. 3. de grat. c. 16. n. 9. r. 110. l. 12. de grat. c. 16.

gratia, quia & ipsa gratis concessa est. Non enim homo qui non erat premeruit ut esset. Vbi latissime prosequitur omnia omnino in quibus præcellit brutis humana natura, gratis esse data, quia meritum nullum, dignitas operis nulla præcessit. Cujus rei plurima occurrent testimonia, sed eis recitandis non est opus fatigare lectorem. Nam in universis operibus ejus ubi sexcentis gratia tangitur, vix alia unquam, quantum observare potui, gratuita gratia ratio reperietur, quam quia gratis, id est pro nullo operis merito data est.

Quod si alicubi Augustinus etiam illud improprie dictum naturæ meritum à gratia submovere videatur, tunc peculiariter de gratia non primæ conditionis, sed Christi redemptionis loquitur, nam gratia redemptoris non tantum meritum voluntatis, sed etiam naturæ adveniat. Est enim gratia qua natura jam damnata misericorditer à damnationis massa liberatur. Ex quo fit etiam ut demeritum culpa omnino supponat, quæ non nisi per gratiam indulgentiam deleatur; neque prorsus quicquam in natura secundum illum statum absolute perfectæ reperiri possit, cui gratia aliter dari debeat, quam per puram putam misericordiam indulgentis, vindictamque remittentis Dei; repugnat enim ei non modo meritum quaecumque voluntatis, sed etiam naturæ innocentia, contra quam nullo pacto vindictæ justitia, qua talis gratia subtrahitur exerceri potest. De qua gratia loquitur in Epistola ad Paulinam: *ibi enim gratia est indulgentia, ubi iusta posset esse vindicta.* De qua etiam loquitur in libris ad Bonifacium, quando dicit quod Manichæi & Pelagiani gratiam Dei simul oppugnant. Nam Manichæi meritum naturæ bonæ, Pelagiani autem meritum voluntatis bonæ peribent divinitus subtrahunt. Et libro de dono perseverantiae: *Numquid ergo hominæ natura due sunt? Absit. Si dua naturæ essent gratia illa non esset. Nulli enim daretur gratuita liberatio, si natura debita redderetur.* Nam ex ipsis locorum circumstantiis, imo verbis perspicuum est, cum de gratia liberationis ex miseris ac statu damnationis loqui. Cujusmodi gratia prorsus evertitur, si innocens natura fuerit. Quamquam de istis duobus postremis locis alia duplex solutio adhiberi possit. Prima, quia illud meritum naturæ quod Manichæi statuebant erat meritum naturæ tam sublimis dignitatis, ut gratia excellentiam infinitis partibus superaret. Ponebant enim animam rationalem esse partem substantiæ Dei, quemadmodum plurimis locis Augustini certum est. Hæc autem gratiam immensâ dignitate suâ sine comparatione superat. Altera est, quod quamvis verba ista meritum naturæ præ se ferant videlicet divinæ, qualem animam esse censebant; recta tamen illud meritum in actionibus & laboribus ejusdem naturæ collocabant. Putabant enim labores illius naturæ tales esse, ut hoc ipso quo à tam sublimi natura procederent, deberetur eis liberatio per gratiam Salvatoris; quo tamen ipso natu-

ram gratuita liberationis destruebant. Pater hoc ex illo ipso loco ad Bonif. qui citatur; nam statim verbis allegatis adjicit: *illi (Manichæi) dicunt, debet hoc Deus laboribus membrorum suorum: isti dicunt (Pelagiani) debet hoc virtutibus servorum suorum. Vtrisque ergo merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Ecce vides labores membrorum Dei; vides mercedem retributam illis laboribus secundum debitum. Sed hæc in gratia status innocentie non habent locum. Nec enim ista dicitur deberi naturæ vel membris Dei, neque laboribus naturæ innocentis, neque esse effectus misericordie, ubi nulla miseria est; neque esse liberatio à statu damnationis; Sed nudè aliquo pacto deberi dicitur, non tam ipsi naturæ rationali quam ordini Dei naturali, ne natura innocentis imaginis Dei creetur misera antequam miseriam mereatur: necesse est enim esse miseram quæ instituitur sine amore Dei, prout ex parte diximus & uberius adhuc dicturi sumus. Vel denique quod deterius est, ne alioquin cum distorta, perversa, ac malâ voluntate ab ipso Deo quod absit, hoc est ab ipsa regula sempiterna rectitudinis ac justitiæ contra legem æternam ac naturalem producat, secundum quam impossibile est ut non omnia sint ordinatissima; & impossibile est ordinatissimum esse ut poena seu miseria ante culpam infligatur, vel ut creatura quæ non peccavit cum perversa voluntate condatur.

Neque verò defunt inter ipsos Scholasticos qui doctrinam istam ex Apostoli & Augustini scriptis hauriam veram esse fateantur. Sic enim loquitur Didacus Alvarez divinæ gratiæ defensor non postremus. *Ratio gratiæ tantum evertitur, quando datur propter aliquod opus naturæ, secundum illud, quod dicit Apostolus; Si ex operibus iam gratia non est gratia.* Non posset absolutiori aphorismo definire quod dicimus, quàm dum ipsam indicem exclusionis voculam usurpat. Nec mirum cum in ista ratione gratiæ, tota ratio perfectæ donationis quam & civiles leges explicant inveniat. Postulant enim Lege primâ digestis de donationibus tria, ut res donata statim fiat accipientis; ut donatio sit irrevocabilis; ut donator sola ad donandum liberalitate moveatur, hoc est, ut non donet propter retributionem sive justitiæ, sive antidoralem, seu gratificativam sicut ibi exponit Bartolus, & in Rubricis de donationibus Panormitanus.

Porro manifestissimum est, quicquid vel Scriptura vel Augustinus vel Alvarez, vel ipsæ civiles leges ibi ad gratiam seu gratuitam donationem postulant, hoc totum perfectissimè concurrere in gratiam qua creaturæ rationali datur. Nam ut apertum est, nulla est ibi umbra præcedentis operis boni ratione cuius personæ gratiam quoquo vel imperfectissimo modo mereatur. Unde nullum est ibi vestigium quoque retributionis sive justitiæ sive antidoralis, sed sola liberalitas dandi causa fuit, qua factum est etiam ut statim acci-

Epist. 106.

Lib. 2. ad
Bonif. c. 2.

Lib. de dono
persever. c. 3.

Lib. 2. ad
Bonif.

Dicitur
autem

Epist.
de
persever.

In fine

secundum dare & primum tolleret, quod ab
 ejus libertatē nulloque merito provocatā
 pendet volun. atc. Vt ergo gratia sit, id est,
 gratuitum omnino donum Dei, siue natura
 creaturæ rationalis, siue reſtitutio ejus,
 sufficit ut neque merito impetrata sit, neque
 proprijs viribus facta, juxta illud Augustini
 naturam gratiæ expendentis: Hoc voluit in-
 telligi gratiam fuisse quæ fratres habitant in unum
 nam ex sui virtutibus non ex suis meritis, sed ex illius
 dono, sed ex illius gratia. Imò sanctus Ansel-
 mus non veretur id tantam majorem gra-
 tiam commendare, quod ex precedente Dei
 voluntate dandi vel faciendi necessitatem vel
 debitum trahit. *De necessitate*, inquit, quæ bene-
 facienti gratiam auferri aut negari debet, & est necessitas
 quia maior ex beneficio gratia debetur. Cum enim
 aliquid a necessitate cui subiacet virtutibus beneficii aut
 nulla aut minor ei gratia debetur. Dum verò ipsa
 se sponte necessitati benefacienti subdit, nec inuitus
 eam sustinet, tunc iniquo beneficio gratiam meretur
 maiorem. Non enim hæc est dicenda necessitas, sed
 gratia, quia nullo cogente illam suscepit aut seruat,
 sed gratis. Quod ipse exemplis promissionis
 ac voti explicat. Si quis enim ultro promit-
 tit aut vovet aliquid, quantumvis reddere
 teneatur & cogi possit, non minoris tamen
 præstat gratiæ beneficium, si voluntate red-
 diderit, quam si promissio vel votum non

^A præcessisset. Vt aptissime verbis ejusetiam
 nos in hac proposita controversia de Deo
 naturam humanam condente & gratiam
 largiente possumus inferre. Quare multo magis
 si Deus facit bonum homini quod incipit, licet non
 deceat eum à bono incepto deficere, totum gratia
 debemus imputare, quia hoc propter nos, non pro-
 pter se, nullius egeus incipit. Et paulò post: Et
 cum dicimus Deum aliquid facere quasi necessitate
 vitandi inonestatem, quam utique non timet,
 potius intelligendū est quod facit necessitate servanda
 honestatis: quæ scilicet necessitas non est aliud quam
 immutabilitas honestatis eius, quam à seipso & non
 ab alio, videlicet coactus, habet, & idcirco
 improprie dicitur necessitas. Nihil aptius ad pro-
 positum nostrum dici potuit. Aperitissimè
 quippe declarat decentiam, honestatem vel
 etiam necessitatem largiendi gratiam homini
 innocenter condito, nullo modo divinæ li-
 beralitati, vel beneficentiæ, vel gratiæ re-
 pugnanæ, si decentiam illam, honestatem,
 necessitatemve largiendi suâ liberâ voluntate
 suscepit, eademque benefacienti prom-
 ptitudine non inuitus vel coactus exequatur.
 Imò non esse dicendam necessitatem, sed
 gratiam, quia nullo cogente eam suscepit
 aut seruat, sed eadem suâ gratuitâ, stabili,
 & immutabiliter perseverante voluntate.

In. Ps. 132.

S. Ansel-
lib. 2. cap.
Deum homo
6. 7.

Handwritten marginal note in Latin script.

FINIS.

CORNE